СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 170. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 24 липня 1930. VOL. XXXVIII. No. 170. Jersey City, N. J., Thursday, July 24, 1930. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ ЛОНДОНСЬКИЙ ПАКТ

ГУВЕР ПІДЧЕРКУЄ ЗАСЛУГИ ОБОХ ПАРТІЙ.

ВАШИНГТОН. — У вівторок пополудня президент Гувер підписав лондонський пакт про обмеження морських зоружень, потверджений попереднього дня сенатом.

Підписання відбулося при скромній церемонії. Підписано його в присутности невеликого числа визначних американських урядників і парламентарів. Президент короткими словами згадав про значіння договору для привернення довіря світа до мира та приписав його потвердження в сенаті заходам републиканців і демократів.

НАСЕЛЕННЯ АМЕРИКИ ЧИСЛИТЬ 123 МІЛІОНИ.

ВАШИНГТОН. — По тимчасовим обчисленням останнього цензусу населення Злучених Держав виносить 122,957,000 душ. За десять літ зросло воно на 17 міліонів. Зменшилося тільки населення стейту Монтани.

ПЕРЕСЛУХАННЯ МЕК ДОНЕЛДА ВИЗНАЧЕНЕ НА ВІВТОРОК.

САН ФРАНЦІСКО (Каліфорнія). — Губернатор Янг відмовився слухати справу Томи Мунія, заявляючи, що ця справа належить до суду. Суд визначив на другий вівторок переслухання Джана Мек Донелда, осавленого вже нині сидка проти Томи Мунія, котрий післав був Тому Мунія на смерть, а відтак відкликав свої зізнання.

ФАРМЕРСЬКА РАДА ЗНОВУ ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ КУПУВАТИ ПШЕНИЦЮ.

ВАШИНГТОН. — Пять сенаторів з фармерських стейтів знову заявилися в голови федеральної фармерської ради Лега та домагалися від нього, щоби рада купила сто міліонів бушлів пшениці і в цей спосіб усталила ціну на пшеницю. На чолі делегації стояв сенатор Кепер.

Лег заявив їм виразно, що фармерська рада цього не зробить. Вернувши з авдієнції, сенатори видали публичну заяву, в котрій критикують фармерську раду, що, мовляв, вона служить тільки промислови, а не фармерству.

ШПИТАЛЬНА ОБСЛУГА ЗАХОРІЛА ВІД ЗАТРОЄННЯ.

НЮ ЙОРК. — Майже вся обслуга шпиталя Виларда Паркера захоріла на затроєння жолудка. 36 послугачок та 4 робітників треба було положити на шпитальні ліжка, поки вони не виздоровіють.

Заряд шпиталя розвів слідство над причиною занедужання, та не міг ще дійти до причини. Затроєння не грозить їх життю.

ДИВАЦТВА ОСТАННОЇ БУРІ.

ВАШИНГТОН. — Висока спека, що навістила східну полосу Злучених Держав, уже переломана зливним дощем з громами.

У богато околицях буря наробила немало шкоди. В околиці Ню Бронсвику, в стейті Ню Джерзі, звіявся у вівторок коло пів до шестої під вечір так сильний вітер, що зривав дахи здомів. Буря завалила дім Чезаре Сака та похоронила під його руїнами 9 осіб, з котрих одна померла на місці. Вітер ніс відривки домів воздухом на віддаль 500 стіп.

Про подібні шкоди доносять теж з Пенсилвенії. Вітрюга вивертала дерева з корінням, зривала дахи зі стодіп фарм, перевертала телеграфічні стовпи, а коло Істона грім ударив у набій динаміту, зложений у скалі робітниками цементової компанії, та висадив його у воздух, убиваючи одного робітника.

У Болтимор, Меріленд, грім вдарив у дерево і убив чоловіка, що сидів під ним і стругав собі ножем патичок. У Глен Фолс, Ню Йорк, вітер зняв у воздух фіру сіна зі стоячим на ній фармером та кинув її на віддаль 30 стіп. Два коні, запряжені до воза, вітер потягнув за возом, але їх не ушкодив.

ЩО КОШТУЄ КОЖДИЙ УЧЕНИК.

НЮ ЙОРК. — По обчисленню заряду публичних шкіл міста Ню Йорку місто видало в минулому році на науку кождого ученика пересічно 141 долярів.

Місто видало на публичні школи 171 міліонів долярів. Учителі з того побрали 109 міліонів. На купно книжок видано півтора міліона долярів.

БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД МУЗИКАНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Перед міського суддю завізвано 32-літнього Бруклинця Гіда Начіяроне, обжалованого за курення в поїзді підземної залізниці. Вислухавши коротко справу, суддя засудив підсудимого на 1 доляра кари. Обжалований каже на це, що він має в кишені тільки 37 центів. Суддя питає, чому тільки 37 центів. Обжалований каже, що він не має роботи. Вже 9 місяців він ходить і питає роботи. Його фах — музика, гра на скрипці, а музикантів сотки тисяч ходять тепер по вулицях міст, шукаючи за роботою, бо їх викинули на брук ріжні винаходи до репродуковання музики машинами. Судде наказав йому більше в собею не курити та звільнив його від кари.

„ГРАФ ЦЕПЕЛІН" ПРИЧИНОЮ ВБИВСТВА.

Ізза „Графа Цепеліна" прийшло недавно в Ріо де Жанейро до сварки між двома „знавцями". В одному ботекіні сперечалися Португалець з Бразилійцем. Перший стояв при тому, що португальські летуни Ковтіньо і Сакадура славніші від д-ра Екенера. Бразилець боронив знову „Цепеліна". Кінець був такий, що Португалець стрілив і вбив на місці Бразилійця.

ПРОКОВТНЕНІ МОНЕТИ.

Нераз лучається, що малі діти проковтують монети, котрими бавляться. Небезпечно давати їм зараз на прочищення. Найлучше годувати їх тоді обильно смачно приправленим картофляним піре, т. зв. мятканою картофлею, розмякшеною мякушкою з булки або хліба, кулешою і квасною капустою. Тоді проковтнений гріш сам злегка посувається до виходу. Щойно коли се довго треває, можна дати на прочищення.

ПРИЛАД ДЛЯ ГЛУХИХ.

Професор медицини у віденському університеті, д-р Стефан Єлінек, демонстрував недавно на лікарському зібранню електричний апарат, який дуже цілковито глухих привертає слух. Навіть у кого був би знищений ушний барабанчик, то при помочи цього електричного приладу буде міг звук просто на мозок ділати. Лікарі, а були між ними специялісти від ушних хоріб, заявили, що винахід д-ра Єлінека є надзвичайно важним винаходом і богато принесе пожитку на полі медицини.

ПАРТІЙНА ЦЕНЗУРА.

Відомий французький письменник Анрі Барбюс, комуніст, дістав з Москви офіціяльну осторогу, що в своїм журналі „Клярте" він відбіляєсь від комуністичної ідеольоґії. Також його студії над первісним християнством мають мало комуністичного марксизму. Барбюсови погрожують, що його виключать з комуністичної партії. Він може тепер вибирати: літературна творчість або партія.

СТРАШНА ПОСУХА.

Посуха в Сеара (Бразилія) не має границь. Вже 7-мий місяць, як упав там останній дощ. Деякі місцевости, як Сау Бернардо, Арараті, Кішада, мали й передше мало води. Тепер відтам тікають люде у полудневі сторони.

ДО ЧОГО БИК НАВИК...

Партія українських соціял-демократів, яка перед війною була в наймах у польської соціялістичної партії, пригадала собі ті „добрі" часи і тепер стала робити заходи, щоби дістатися з поворотом на службу до панів пепесяків. Провідник цеї партії УСДП Темницький пише таке в головнім органі польської соц. партії „Роботнику": Ми (українські соціялдемократи) хочемо і будемо співпрацювати з ППС (Польська Партія соціялістична), бо ППС є одинокою силою, яка щиро бореться за демократію в Польщі. Для того теж у тій боротьбі мусимо йти разом, рамя при рамени. Видко, що деяких наших людей останні роки нічого не навчили.

„УБИЙНИК З МИЛОСЕРДЯ" НЕВІДВІЧАЛЬНИЙ.

Спеціяльна комісія лікарів, котрі розсліджували умовий стан Андру Бірса з Делгі, Ню Йорк, який недавно тому вбив свою слабоумну дочку, як він каже, з милосердя, прийшла до переконання, що Бірс у хвилі поповнення свого вчинку був у непочитальному стані. Комісія припоручила віддати його до дому для божевільних.

ТАК МИНАЄ СЛАВА.

Польський пароплав „Lwów" пішов на „шмельц". Його узнано нездатним до їзди і вирішено розпродати поодинокі, придатні ще складові частини цього пароплава, гандлярам залізом.

БУРЕВІЙ ПЕРЕВЕРНУВ ПОЇЗД.

На днях у Бомбею шаліючий ураган перевернув поїзд, який їхав з Ахмедабад до станції Гіматанґар. Вісім особових вагонів і два почтові зовсім знищені. Шість подорожних убитих, а 30 ранених.

РОЗРУХИ НА УКРАЇНІ.

На правобережі щораз частіше вибухають повстанні проти большевицької влади. У Бєлярці та околичних селах згинув підчас селянських розрухів в останніх тижнях цілий ряд большевицьких агентів та представників влади. — Біля Новгорода Волинського розрухи охопили 26 сіл. У звязку з розрухами відбуваються масові арештування селян, яких вивозять адміністративно дорогою на Сибір та Соловки.

ГАРАЗДИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ.

Відомий російський письменник Анатоль Камінський, який недавно опинився на еміграції по пятилітньому побуті в СРСР, помістив на днях в еміграційському часописі „Руль" характеристичний опис злиднів і невгодин, серед яких доводиться жити та писати письменникам, котрі тепер перебувають під радянською владою. Камінський пише, що радянських письменників примушують писати у певному, згори начеркненому напрямку. Кожний, хочби найдрібніший прояв самодільности та наскрізь індивідуального таланту, винищує радянська цензура всіми можливими засобами. Щоби не бути голословним, автор наводить долю російського письменника, автора широко відомих театральних пєс: „Біла Гвардія" і „Мешкання Зойки". В останніх роках радянська цензура повела таку нагінку на цього автора, що йому не вільно навіть оголошувати друком своїх творів. В останньому часі написав Булгаков пєсу: „Смерть Молієра", якої влада не дозволяє виставити на сцені. Позбавлений середників до життя, Булгаков звернувся до уряду з листовним проханням дозволити йому виїхати за межі СРСР. Чи большевики узглядніють ціє прохання, невідомо. Відповіди до сьогодні одначе Булгаков не дістав. Зокрема, пише Камінський про заборону співпрацювати з приватними видавництвами, невиносимі мешканеві умовини, загальну нехтуючу харчових середників, пошесть доносів і страх перед терором та голодом.

ВПЛИВ ШТУЧНОГО СВІТЛА НА РОЗВИТОК РОСТИН.

Досліди виявили, що найбільше чуйним на штучне світло є жито. Під діланням двох електричних лямп у силі 1000 ватів зерно жита, посаджене в землю, скільчилося і дозріло на протязі 45 днів.

ЗГОРІЛО 400 ВАГОНІВ ДЕРЕВА.

В складах дерева в Павонкові, люблинецького повіту, вибухла з невідомих причин пожежа. Згоріло 400 вагонів дерева вартости чотири міліони золотих. Підчас ратування двох жовнірів важко покалічилося.

ТРАГІЧНИЙ ТЯГАР ТАЙНИ.

Жив собі в Буенос Айрес (Арґентина) примірний урядовець податкового уряду, Люіс Суарец, і працював при загальному задоволенню своїх наставників. Ніхто не міг розгадати, чому він, незвичайно правого характеру людина, розвівся нагло, по десяти літах співжиття, зі своєю жінкою, і став жити з іншою „на віру". Аж одного дня Суарец, ідучи вранці до праці, нагло зімлів і впав на дворі біля дому, в якому жив. Сусіди завізвали санітарне поготівля, яке відвезло Суареца до шпиталю. Приятелі його вдалося видобути хорого зі шпиталю на лікування до хати, де він і помер в два дні по поворотї зі шпиталю. Суареца похоронили, але „злі язики" стали розносити по місті ріжні дивні вісти про небіжчика. Справою зацікавилася поліція і вона власне виявила таємницю. Урядовець Суарец був жінкою, яка рішилася відректися всього: любови, спокою, щастя, та взяла на свої плечі тягар глибокої таємниці, прикидаючись увесь час мущиною, длятого, щоби могти самостійно жити і чесно працювати на хліб. Люди, яких вона на своїму шляху стрічала, допомагали їй, що правда, нести той страшний тягар таємниці. Такою була „його жінка", яка по десятьох роках муки, хоч і обманена Суарецом, втікла від „нього", але таємниці не зрадила. Також теж показалася „його" приятелька, з якою „він жив на віру". Але мимо свого подивугідною була енергія тої жінки, що так майстерно грала все своє життя трагічну ролю і доґрала її до кінця.

ЯВИЩА ПУБЛИЧНОГО ЗГІРШЕННЯ.

В селі Кальнім, повіт Зборів, є священиком о. Бурак, який своєю рабською, негідною священика і свідомої людини поведінкою сіє запліснілє зерно в душі своїх парохіян та являється радше прикладом, як не слід робити, замісць того, щоби бути прикладом, як робити треба. В цілому ряді прикладів його плазунської політики перед власть імущими не можна поминути таких фактів, як відмова від участи в спільній панахиді на прогромленних могилах Українських Стрільців у Поморянах, або факт відмови відправити богослуження з нагоди обходу річниці Свята Сходу (Зіслання Пищини), яке урочисто буває святковане селом Кальне, або ті низькі поклони в бік пана дзедзіца та учителя, який дозволяє собі виривати з волоссям національні стрічки, що ними закосичуються наші шкільні дівчатка.

В НІМЕЧЧИНІ НЕМА ДИКТАТУРИ

ПАРЛЯМЕНТ РОЗВЯЗАНО ЛИШЕ ТОМУ, ЩО ТРЕБА БУЛО ЗБАЛЯНСУВАТИ БУДЖЕТ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Канцлер Брінінг заявив кореспондентам газет, що не може бути й мови про якусь диктатуру його в Німеччині. Парлямент розвязаний на підставі 48 параграфу конституції, який вказує на те, що в крайній потребі, викликаній інтересами держави, парлямент може бути розвязаний. Така крайня потреба зявилася тепер, коли треба було збалянсувати буджет.

Фінансовий стан Німеччини тепер тяжкий не лише зза внутрішніх причини, а також ізза загальної економічної світової кризи. Правительству довелося видавати значно більше допомог безробітним, ніж то було передбачене буджетом. Щоби вратувати Німеччину від нової економічної кризи, треба було впровадити нові податки та підвищення старих, на що парлямент не погоджувався. Отож і явилася не лише потреба, але й обовязок уряду скористуватися 48 параграфом конституції.

Тепер правительство запропонує президентови держави свої законопроекти в справі фінансового поліпшення стану держави. В разі затвердження й впровадження в життя цих законопроектів вони будуть предложені на розгляд нового парляменту, а до того часу будуть активно діяти.

ВИКРИТО КОМУНІСТИЧНУ ЗМОВУ.

МІНХЕН (Німеччина). — Поліція викрила пляни широкої комуністичної змови проти уряду Баварії. Комуністи плянували вчинити державний переворот та захопити владу в свої руки. Підчас ревізії в помешканню комуністичної партії поліція дістала в свої руки багато плянів та реєстрів членів комуністичної партії.

Ревізію переведено також в домі бувшого посла до райхстаґу, Кухмана, в якого забрано багато матеріялів щодо комуністичних організацій та плянів повстання.

НОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЄГИПТІ.

КАЇРО (Єгипет). — Король Фуад відмовився скликати парлямент на спеціяльну сесію, не зважаючи на те, що петиція про скликання парляменту була підписана двома третинами членів парляменту. Такий поступок короля стався за порадою нового премієра міністра, який говорить, що після розвязання парляменту члени його вже не мають права подавати петицій про скликання парляменту.

У відповідь на це в ріжних містах Єгипту знову виникли заворушення. В Порт Саїді дійшло до вуличних бійок між населенням, військом та поліцією. За два дні тут вбито трох ворохобників та кількадесять покалічено. Також і в столиці, Каїрі, відбулися нові заворушення, хоч і не такі значні, як були минулими днями.

ЛІКВІДУЮТЬ ПОВСТАННЯ КУРДІВ.

ІСТАНБУЛ (Туреччина). — В Анґорі тепер відбуваються наради між турецьким міністром справ закордонних і послами перським і московським у справі остаточної ліквідації повстання Курдів у районі гори Арарат. Турецькі війська далі ведуть переслідування решток повстанців навіть на перській території.

ДОРОГА ПОЇЗДКА.

ЛЕНІНГРАД (СССР). — Пароплав „Каринтія" відплив з американськими туристами до Стокгольму. 450 Американців за короткий час свого перебування в Росії лишили 250,000 долярів. Вони при тім купили ріжних старовинних та цінних річей, переважно з царських палат, на 50,000 долярів.

Радянське туристичне бюро брало від кождого туриста по 100 долярів у день на видатки по утриманню туристів. Американці оглядали не лише Ленінград, але їздили на пару днів до Москви. Між туристами знаходяться переважно Американці з Нової Англії з багатих родин.

ЧІЧЕРІНА ЗВІЛЬНЕНО.

МОСКВА (СССР). — Чічеріна, який був радянським міністром справ закордонних з першого дня приходу до влади большевиків, тепер звільнено з цього становиша. На його місце призначений Літвінов, а на місце Літвінова, заступником комісаря справ закордонних, призначений теперішній радянський посол до Берліна, Крестинський.

ЗЕМЛЕТРУС В ІТАЛІЇ.

НЕАПОЛЬ (Італія). — В районі Неаполя відбулося сильне потрясення землі, котре тривало 14 секунд. Сила підземних ударів була така, що багато будівель цілковито розлетілося й завалилося. Їх звалища вбили 19 осіб. Кількадесять людей тяжко покалічено.

Матеріяльна шкода ще не вияснена, але вважають, що вона буде велика. Населення перебуває в страху перед повторенням землетрусу, а особливо тепер, коли багато будівель знаходиться в загрожуючому стані ізза тріщин у них.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОТВЕРДЖЕННЯ ФЛЬОТНОГО ДОГОВОРУ.

Сенат американського конґресу потвердив нарешті лондонський договір між великими морськими державами про обмеження морських зоружень. Опозиція проти потвердження, яка довела аж до надзвичайної сесії сенату, заломилася комплетно. Ні одна з її 12 поправок до договору не була ухвалена. Ухвалено тільки одну резервацію, яку поставив прихильник договору, сенатор Норис. За договір голосувало не дві третині, котрих вимагає конституція, але більше як чотири пяті. Розгром опозиції був повний.

Певна річ, що причина сього розгрому не лежить в переконанню, що лондонський договір про обмеження морських зоружень се найкращий договір, який тільки в сій справі можна було зробити. Всі: народ, президент, політики, були загально добре свідомі, що договір не обмежує зоруження в достаточній мірі.

Однак, мимо сього, що договір має великі недостачі, він все таки, на думку уряду, політиків і народа являється певним поступом уперед. Він усе таки здержує перегони великих морських держав у морському зоруженню, а тим самим і зменшує дещо небезпеку війни, о стільки війна може шує дещо небезпеку війни.

Критикувати договір дуже легко. Дуже легко змалювати образ взірцевого договору, ідеал договору, та сказати: Такого договору нам треба! Такого, а не інакшого! Дуже легко показати сей взірцевий образ, а відтак критикувати кождого, що годиться на менше, як зрадника ідеалу або ворога мира та розоруження. На такі скрайні осуди можнаби зловити людий, що не мали нічого спільного з практичним переводженнем справ. Практичні політики питаються: що з того ідеалу, коли нині, серед даних умов, не можна кращого зробити? Що нам з ідеалу, коли перед нами стоїть вибір: або сей договір, з його недостачами, або конкуренція в зоруженню та бажання покінчити перегони хочби війною?

Члени опозиції бавилися взірцем. З взірцем у руках вони міряли договір, критикували його, осуджували його прихильників. Вони підносили закиди зради проти прихильників. Та всі їх грубі наклепи не найшли послуху, бо американський народ знає, що критикувати найлекша „робота", та що навіть ті, що критикують, не зробилиби кращого діла, якби їх післати на конференцію. Народ знає, що критики заховувалися по дітвацьки. Тут був їх упадок.

Лев Ясінчук.

ГРІЗНІ БОЛЯЧКИ.

Тоді, коли Німці з великої втіхи ладяться дзвонити у всі дзвони, бо останній французький вояк відходить з німецької землі; коли Румунія витає свого нового короля; коли відважний дома на запічку італіянський фашист кричить на ціле горло, що йому затісно в його Італії, тоді в Польщі пахне **словесною** революцією.

В травні 1926 р. надтягнув Пілсудський зі свого Сулеювка над вислянський міст у Варшаві. Побалакав собі військовий маршал і правний президент республики на мості Кербедзя. Колишні близькі приятелі (що скривалися за царських часів під іменем Віктора й Едмунда) набалакали собі нечемностей. „Віктор" (Пілсудський) домагався від „Едмунда" (президента Войцеховського), щоби він забрався з президентського замку і поволік з собою бувшого сільського війта, а тепер президента міністрів, Вітоса, заки ще Польща не розкрадена. Прийшлося виполошити гарматами дотеперішніх приятелів.

Не довго потрівав без потрясень т. зв. „потравневий" курс у Польщі. Пілсудський, захопивши в руки владу, пороздавав її так як хотів. Повиростали на велитнів усі ті, що тікаючи від австрійського війська, ховалися до польського леґіону і голосили клич: боротьба з Москалем. Ті, що помагали чинно чи пасивно в кількадневному перевороті, не дійшли до влади. Старий борець за визволення Польщі, довголітний провідник польської соціялістичної партії, Гнат Дашинський, став маршалком сойму тільки „на збитки" Пілсудському і то голосами не-Поляків, які воліли бачити маршалківську булаву в руках Дашинського, що стояв тоді і стоїть сьогодні на ворожій стопі з польським урядом, ніж у руках Бартля, який закріплював потравневу систему.

Але Пілсудському сойму не треба. Не треба йому загалом законодатних тіл. Вони домагаються рахунків від міністрів, вони ставляють міністра фінансів у стан обвинувачення за переступлення державного буджету, вони скреслюють „гадючий" (диспозиційний) фонд. Не можна сказати, щоби це ділялося з почуття права, справедливости, з жалю й прихильности до працюючої верстви. Це радше штуки для дошкулення противникові. Це не потрібне, це вже дражнить нервового маршала. Його команди слухає ціле військо, а сойм не хоче... Він грозить раз, другий соймові, ганьбить народніх представників останніми словами, „як бувало за австрійських часів фельдфебель компанію, а нарешті — не витримує. Страшить сойм офіцирами, а вкінці розганяє, до дверий не допускає, ще й дрочиться. Закличе послів на нараду, вони посходяться, а він замкне двері та переказує, що сесія відложена чи закрита. Ніби бавиться, ніби дражниться зі старими, дозрілими людьми.

Ця забава в правління державою переходить у другий бік. Тепер уже **соймові** забагато. Підсудський може сказати президентові розпустити сойм зовсім і зарядити нові вибори. На ті вибори уряд може дати ще більше міліонів, як передше, а тоді не знати, що буде з мандатом. Тому послам страшенно хочеться радити, а... двері сойму замкнені. А безробіття, великі податки, господарська кріза тиснуть. „Ми", кажуть опікуни народу, „хочемо найти лік на державну хоробу й готові взяти відвічальність за дальшу долю держави". Посол Туґут, що був віцепремієром за часів уряду прогнаного Пілсудським, каже, що „ріжним паничам потравневого табору сняться ґрафські корони". Каже, „те, що робиться, це не фашизм, а звичайне шляхотське вархольство". „Ніхто", каже, „не хоче дати Польщі позички, бо не знає, що буде завтра. Для чинників, які так правлять, годі мати більше пошани, як для чужих наїздників".

Супроти такого стану получилося шість польських партій проти теперішнього уряду і скликали до Кракова на 29. червня ц. р. спільний **конґрес.**

Обі сторони приготовлялися завзято до того політичного зїзду. Сполучені політичні партії (т. зв. Центролів) летючками, відозвами та ґазетними статтями, що нищили безмилосерно потравневу систему, а уряд та урядова партія своїми органами та підступом. Н. пр. у краківському воєвідстві подіставали вийти листи на кілька днів перед зїздом, у яких писалося, будьтоби через **зраду** соціялістичної партії **конґрес не відбудеться.** Очевидно ще завчасу виявилося ошуканство. До Кракова постягано зі всіх усюдів військо, поліцію та прихильну до уряду узброєну орґанізацію „стшельца", яка дотепер пописувалася тільки на нашій землі. Автобусів, які везли делеґатів з великих міст (як: Варшава, Кельце, Тарнів і ин.) поліція не допустила й завернула; мовляв, вони не мають дозволу псувати бизнес компаніям. Замовлених окремих поїздів з деяких сторін не доставлено. Всеж таки зїхалося кількадесять тисяч делеґатів і цікавих. Приїхало багато журналістів, між ними й закордонні, а те від: „Ізвестій", офіціяльної аґенції „Тасс", представник „Ульштайна", „Франкфуртер Цайтунг", „Юнайтед Пресс", „Ню Йорк Таймс" і инших. Між привітаннями відчитано телеграму 38 англійських парляментаріїв, які бажають успіхів у боротьбі за привернення парляментарних інституцій та конституційного правління. Всі промовці промовляли дуже остро, а тон усіх промов був той, щоби **повалити гасло:** „сила перед правом". Всі несмілі спроби викликати замішання, як пише польська преса, ліквідовано всюди в час і дуже скоро. На конґресі ухвалено резолюції, які по появі сконфісковано. Всеж таки дійшло до відома, що ухвалено зазив, щоби уступив президент і Пілсудський. Дальші „приналежности до конґресу", як похід та масове віче на площі менше важні.

Очевидно — Українці в тому цілому спектаклі не брали участи. Нічого нам не дав, а все відібрав попередний уряд, а що ще остало, за те дреться з нами теперішний уряд. Отже — хто би то не прийшов, для нас усе буде однаково, доки ми будемо в Польщі. Нема за що підставляти здорову голову. Українців зовсім не „розріжнює" голос „Нашої Пшишлосьц-і", органу теперішної урядової партії, в якому говориться, що „тільки при допомозі незалежної Польщі можна колись довести до створення великої, незалежної України, очевидно під тією умовою, що розбудова цієї України буде від самого початку нерозривно звязана з ідеєю якоїсь дуже тісної унії чи федерації з Польщею". Чиж не „світла" будучність нам усміхається!? Хто знає українську історію бодай у найгрубших рисах, цей не зловиться! Зрештою — на нашу думку — булоби навіть смішно покладатися на думку, що допоможе творити **соборну** Україну той, хто сам дрожить за свої власні границі і трясеться зі страху, коли тільки далекими натяками щось про те заговорять.

Тими днями німецький міністер заграничних справ Курціюс виголосив в німецькім парляменті промову, в якій підніс з натиском, що Німці щойно тоді відзискають цілковиту політичну свободу, коли забереться решта антантського війська (вже забралася 28 червня ц. р.). Говорив німецький міністер, що ту свободу використають Німці в тому напрямі, „щоби справи взяли такий оборот, який задоволив би природні, життєві німецькі інтереси, яких Німці не можуть виректися в ніякий спосіб". А ті життєві інтереси Німців, як виходить з дальшої його промови, це **ревізія східної границі** німецької держави. Останніми часами було на польсько-німецькій границі кілька випадків, що Німці постріляли́ся з польськими урядниками та граничниками. За кожний раз звалювали вину на польську сторону. Польща знов каже, що це німецька провокація, щоби доказати світові, що границя між Польщею й Німеччиною кепська й не дасться утримати. Може бути, що щось у тому й є. Бо Німцям дуже невигідний т. зв. коридор, який розділює їх державу. В тій справі здається всі Німці згідні. Французи твердять на підставі точних зауваг у Берліні, що Німці діляться на три ґрупи в справі ревізії границь: одна ґрупа хоче відплати навіть збройної, друга — хоче перевести ревізію договору мирним, але енерґійним натиском, а третя ґрупа, це ті, які зобовязуються виконати договори, але **під умовою, що коридор буде скасований.**

Маючи щойно вигляди на розвязання рук, Німці доволі часто і щораз різкіще говорять про ревізію своїх східних, а тим самим польських західних границь. Колиб воно **там** почалося, то хто зна, до чого дійшло би. Зі скасуванням „коридора" Польща тратилаб „моцарствове" значіння. Тоді певно (колиб їй це не пошкодило) вона зверталась би на наші землі, до **Чорного моря,** безперечно обіцюючи „будувати... Україну". Але, колиб нас питала, про нашу думку, то ми сказалиб: „пильнуй свого носа".

30. червня 1930.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Т. Хлистун, Ню Йорк. — Пишете: „Бачу, що поміщуться навет і таким що они не варта, по десять разів". Будьте ласка, напишіть, котрі сього не варта, а котрим поміщується по десять разів.

Б. Дописувателеви з Ню Йорку: —. Ви кажете, що Ви не будете дописувати до газети, поки вам за се не будуть платити. Се неможливе просто тому, що колиб Вам заплатити за те, що Ви пишете, то требаби дугому заплатити втроє стільки, щоби причитав і справив те, що Ви напишете.

Джан Д., Кемден. — Ваш проект не є ніякий проект на безробіття. Се просто проект на роблення бизнесу. Так і опишіть свій проект докладно та покажіть практично, як до діла приступати. Не можна, одначе думати, що ґазета дозволить Вам пачкувати оголошення під формою допису на заратунок безробітних.

Семен Мерещаков. — Хочете знати значіння ріжних українських слів, які редактори „Правди" поміщують у своїй ґазеті, думаючи, що се слова русскі, то дістаньте собі українсько-російський словар. Найкраще **Словар Української Мови (Украінско-Русскій Словарь),** зібраний редакцією журнала „Кіевская Старина", а впорядкований Борисом Грінченком. Він має 2 томи й коштує 6 долярів.

В. Свербивус.

ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ.

(Оповідання).

(30)

Деякі сторони Америки дуже скоро залюднювалися. Бувало, що великі простори лісів чи степів до кількох років покрилися не лиш козкиненими фармами, але й густо залюдненими оселями. Бувало, що в дикій пущі до трох, пяти років, неначе зпід землі виростало ціле многолюдне місто з фабриками, торговельними фірмами, банками, школами і урядами. Найчастіще такі міста виринали над великими сплавними ріками і при нових залізничих шляхах. Так скоро закольонізувалася також сторона, в якій осіли кольонією поселенці з Галичини. Пять років по їх приїзді в їх сусідстві, не далі як годину дороги конем, в лісовій гущі виринуло місто. Се місто було таке, як тисячі инших американських міст в першому році. Се було радше що лиш місце відмірене на місто, ще майже ціле покрите пралісом. Ліс був порізаний лініями вирубаними під вулиці. Здовж тих вулиць стояли стовпи з таблицями. На таблицях були написи: „Вулиця Довга", „Вулиця Вашинґтона", „Вулиця Колюмба" і инші. В середині відзначеного на місто ліса був вирубаний майдан, поділений на парцелі з зазначеними між ними вулицями. На кождій парцелі був стовп з таблицею. На тих таблицях стояло: „Почта", „Школа", „Телеграф", „Церква", „Театр", „Музей" і т. п. Се були парцелі, призначені під будинки тих і инших установ. Лише на трох парцелях майдану стояли доми. На одній хаті була вивіска „кузня", на другій „Суд", на сусідній третій і найбільшій, „Ґросерня". В лісі розкинені були доми сімох американських фармерів. Дім з ґросернею належав до великого богача Бойлеса. Половина ґрунтів нового „міста" була його власністю. Його ґросерня була крамницею, в якій околичне населення могло купити все, що кому було потрібне: горівку, харчі, черевики, готові одяги, всяке знаряддя, медикаменти, порох, олово і всякі дрібнички. Кромі того Бойлес був на всю околицю мировим суддею, директором поліції і почтарем. Як почтар, не мав богато роботи, бо до поселенців лиш десь-колись приходив якийсь лист; вони самі листів майже ніколи не писали. Судити спори, також мало коли була нагода. Найбільше роботи і доходів давали вінчання. В Америці вже тоді важний був тільки цивільний шлюб, який давав мировий суддя. За вінчання Бойлес брав по півтретя доляра від особи, себто пять долярів за пару. Через ті вінчання суддя заробляв також більше в своїй ґросерні. Він зі своїм писарем сидів постійно в своїй крамниці. Кожда пара, що приїхала вінчатися, мусіла вперід поступити до крамниці, очевидно й випити дещо. Після вінчання, як не пара, то бодай молодий приходив до крамниці, щоби жінці купити якийсь весільний дарунок. Яко суддя, Бойлес урядував в сусідній хатчині; очевидно аж тоді, коли хтось з крамниці витягнув його. Він замикав крамницю і зі своїм писарем ішов урядувати до суду. Скінчивши урядованне, вертав до ґросерні.

Ось яке то було місто.

Наплив виключно рільничого населення в сі сторони, був українській кольонії з самих ремісників, дуже на руку. Через густіщу кольонізацію сильно піднеслася вартість їх ґрунтів, від держави вже куплених по ціні півтора доляра за морг. Кромі того вони дуже добре заробляли своїми ремеслами. Найбільше заробляла вдова Климчакова. Її гості були дуже вдоволені з напитків і харчів та кождому, хто вибирався в сі сторони, поручали готель під золотим львом. Готель давав їй такі великі доходи, що вона вже думала, чи не продатиб за грубі гроші більшу половину свого ґрунту. Для занятої кориснійшою гостинницею, той ґрунт був тільки клопотом.

— Коби тільки звився Розенталь, — думала — попрошу його, щоби знайшов купця.

Розенталь, жидок з Галичини, був тут педлярем, себто мандрівним купцем. Візком, запряженим одною худою кобилою, їздив від фарми до фарми, від оселі до оселі та продавав ріжні дрібнички і скуповував цінніщі шкірки. Такий педляр був найліпшим розносщиком всяких вістий і найліпшим торговним аґентом, чи, кажучи з галицька, фактором. Климчакова надіялася при його помочи знайти добрих купців на яких вісімдесять моргів свого ґрунту. Собі загадала полишити тільки двацять моргів.

Одної днини вдова пробудилася дуже рано, ще на зорях, але вже вснути не могла, бо думала про поширення своєї гостинниці. Ще муж небіщик загадав був побудувати заїздну шопу. Тепер вдова важила: шопу, чи ще один мешкальний дім? Рішилася побудувати шопу і дім. Рішившися, встала і приступила до вікна, щоби його відчинити. Глянувши на вулицю, неначе скаменіла. Широко розплющеними очима гляділа крізь вікно на дім Стефана Мороза по тім боці вулиці. Над його дверми пишався, неначе її власний „золотий лев". Під тим львом була таблиця зі словами: „Готель під золотою малпою". На вулици стояли люди і позирали: то на її „золотого льва" то на Морозову „золоту малпу". Дивилися і сміялися. Настя зразу гадала, що сусід зажартував собі з неї. Показалося, що се не жарти. Мороз, котрий ще в старім краю шинкував, не був такий дурний, щоби не бачити, який поплатний був би тут шинок, хоч би й другий. Хату мав таксамо простору, як Настя Климчакова і шинкарське ремесло розумів також не гірше. Як то колись зробив був Климчак, Мороз привіз в ночи весь запас і в ночи прибив над входом до хати намальовану Котляруком вивіску. Не його була вина, що на думку маляря малпа є цілком подібна до льва. Що Мороз не зажартував собі, допевнилася таки зараз, ще стоячи при вікні. Вона побачила, що до Мороза увійшли два Американці, котрі до сеї пори все поступали до неї ковтнути по чарці, коли рано ішли до роботи. Настя троха не трісла з досади. Вже те сердило її, що новий шинок забере частину її гостий. До скаженини доводила її вивіска конкурента. На її думку був се розбій на гладкій дорозі. Хто там дивився, що під малюнком написане! Ніхто не подумав, що се готель під малпою, бо та будьтоби малпа була цілком така, як її лев. Така вивіска мусіла збаламутити неодного її гостя і ще більше таких, що перший раз вибралися до неї, чуючи від людей, що готель під золотим львом дуже добра фірма. Неодин, що йшов до неї, побачивши ту будьтоби золоту малпу, погадає, що то саме той славний готель Климчакової і піде до Мороза.

Вдова сіла і стала думати, як їй поборювати ту брудну конкуренцію. Знала, що шинкувати не заборонить йому. Зате не сумнівалася, що свого льва, хоч він назвав його малпою, мусить здоймити, ще й заплатить відшкодованне за те, що тим львом перетягнув до себе пару її гостий. Найблизші дни показали, що „золота малпа" є поважним конкурентом „золотого льва". Так зле не було, щоби гостинниця Климчакової стала не виплачуватися, бо хоч частина її гостий відійшла до Мороза, то всеж таки лишилося досить, ще й приходили свіжі гості. Не так втрата сердила її, як та безличність Мороза. Климчакова скликала всіх сусідів і просила їх, щоби образумили Мороза, та сказали йому, що ніхто не має права давати над своїм шинком вивіску з львом, бо се право має лиш вона. Мороз не може вибріхуватися иншим написом під образом, бо на письмо ніхто не дивився. Кождий дивився лиш на образ. Гадаючи, що се готель під львом, ішов туди. Сусіди лиш здвигали раменами. Одні казали, що лев Климчакової не лев, та що малпа Мороза, не малпа. Инші цілком не хотіли судити, бо казали, що вони ніколи не бачили льва, не бачили малпи, отже й не знають, до якого звіра подібні звірі на обох вивісках. Котлярук, запитаний вдовою, яким він правом намалював льва також Морозови, коли за того льва вона йому добре заплатила, відповів рішучо, що він хіба знає, яка ріжниця між львом і малпою. Сказав, що на вивісці Климчакової є вірний образ льва, на вивісці Мороза вірний образ малпи. Климчакова вислала до Мороза Анну Хоминишнову з ріщучим жаданнєм, щоби вивіску з львом здоймив і дав намалювати сову, фляшку, якір, або щи инше. Мороз відповів:

— Перекажіть сусідці, що на моїй вивісці не лев, а малпа. Як її лев подібний до моєї малпи, то сему не винен я, але моя малпа. Не буду правуватися, як моя сусідка, з котрою хочу жити в добрій злагоді, скине свою малпу і намалює сову, фляшку, якір, або що инше.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРОШУ ПОРАДИ.

Я, члениця УНС, прошу читачів Свободи порадити мені, що робити зі своєю хатньою комуною. Я тут хочу розказати, як мені тяжко живеться зі своїм чоловіком комуністом, з яким живу пятнацять літ, а тепер не знаю, що з ним робити. Хочу жити, хочу щось придбати, а він не хоче робити, а як заробить, то все витрачає сам на себе, а мені нічого не дає. Каже, що мусимо жити, як в комуні й я повинна робити на себе та на дітей, мушу їх годувати та за все платити, а чоловік мій ще борги мені наробляє, коли сам не робить, бо каже, що це так живуть у комуні й тим все збуває.

Хата пропадає, діти їсти хочуть, а я роблю тяжко, не знаючи ні відпочинку, ні свята, ні неділі, а мій любитель комуни приходить до дому в ночі часто пяний та ще й бійку розпочинає, ганьбить мене й ганьбить дітей. Так уже тягнеться кілька років, як чоловік мій почав удавати зі себе, що він комуніст. Ні розвестися з ним, ні жити далі так не можна.

Мій чоловік, хоч і комуністом себе називає, ходить до протестантської церкви. Там здибує пастора й починає на мене нарікати, а то ще й пастора притягне до дому, котрий починає мені говорити, що я тут сама, а тому, мовляв, ти мусиш далі зі своїм комуністом жити й цього лінюха годувати та четверо малих дідей. Я й без того пастора роблю, як можу, але чомусь він не впливає на мого чоловіка, щоби той давав мені на утримання, бо коли заробляє, то нічого не дає мені, а каже: „Як хочеш мати мою пейду, то звертайся до корту". Та вже мені й корти остогидли минулого літа. Отож я не знаю, що робити тепер, як вплинути на мого чоловіка, щоби він зрозумів, що й комуністи повинні давати своїм дітям їсти й утримувати свою хату.

Союзовка.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Враження з протестаційного віча.

З оголошення я зрозумів, що віче відбудеться в Українськім Народнім Домі 217-219 Іст 6 вулиця, Ню Йорк, Н. Й., в 3-тій годині пополудню. Правда, цифра 3 була чимсь і чомусь заплямлена, але я не звертав на це уваги, а в 2.30 пополудни 13-го с. м. вийшов з дому на віче.

Правда, я мав і перешкоди, але, не зважаючи на все, я відмовився навіть від зарібку, а пішов на згадане віче. Приходжу до галі й дивлюсь: досить поважне число людий, як на початок віча, але по хвилині довідуюсь, що віче зачалося ще в першій пополудни й вже були бесідники, а це вже останній бесідник.

Вслухуюсь до слів бесідника, досить до теми сказаних так, що здається, будуть для найповолійше думаючого зрозумілими. Бесідник говорить: „Правда, наша військова організація має невдачі, чи радше сказати помилки, але це не повинно нас зражувати в симпатії до неї й підтримці. Бо коли ми візьмемо праклади з історії визволення инших народів, то побачимо, що й там були помилки чи невдачі. Або візьмім воздухобулоб так високо розвинулось, а то й існувало взагалі, колиб по першій невдачі не пробували другий, третий і тисячний раз летіти?

Сказані слова досить влучні й здавалося, що не знайдеться й один, щоби не зрозумів їх та був проти такого доконечного оружа до визволення, котрим є наша У. В. О.

По промові бесідника предсідатель добр. Новак сказав: „Шановна українська громадо! Прошу задержатись хвилину, бо зараз перечитається резолюція".

Перечитали резолюцію досить уміло начеркнену, що містила в собі майже всі потрібні точки. Після того згаданий предсідатель сказав: „Може хто з вас шановні українські громадяне, буде мати дещо додати, а то й поправити".

Як звичайно в нас водиться, просить о голос кільканацять і майже кождий зачинає говорити відразу. Предсідатель здержує останних, а першому дає голос. Він досить тупо вивязується у своїх висловах і не до річи говорить: „Я думаю, що демонстрація, чи протест тут ніпричому, бо згадана У. В. О. вийшла на бортьбу без огляду на обставини чи й висліди..." Тут кільканацять голосів вигукують проти нього й предсідатель був примушений через неспокій відібрати йому голос. Дальше забирає голос позаду мене людина ростом досить значна й говорить: „Я хотівби знати, куди ви думаєте слати цю резолюцію". Далі додає ще й свої вказівки, але й тут досить голосів і мій сусід був примушений перестати свою бесіду. На закінчення віча предсідатель завізвав відспівати гимн „Ще не вмерла...", а потім „Не пора, не пора".

Вийшли на вулицю. Думаю, зажду і я, бо знаю, що в нас ораторів вуличних не бракує. І правда, большевики говорили проти пісні „Не пора", а инші за неї.

Один дядько недалеко мене зачинає співати стародавню й досить шкідливу піссньку:

— А що вони там зроблять! Наші нічого доброго не зроблять, бо не знають, не вміють!..."

Дальше я вже не був в силі здержатись і підходжу до дядька та й питаю: „А скажіть мені, дядьку, чи чужинці все знають без науки й практики?"

Мій дядько запикався, а я дальше говорю, не даючи йому опамататися: „Ваша бесіда, дядьку, це отруя для нашого народу. Так говорити, то потрафить тільки чоловік з таким низьким світоглядом як ви. І щоб ви знали, дядю, то такі вислови, яких ви тепер уживаєте, вбили наші змагання, а тепер ще вбивають духа до нового підйому, чи приготовання. Отож знайте, дядьку, це, й ніколи більше не говоріть згаданих слів. Кождий нарід не знає богато дечого й не може всього робити, а учиться, практикує, бачить помилки, поправляє й при тім вірить в свою перемогу, а та віра дає йому силу до перемоги. Отже знайте й це, дядьку: Чужинець ніколи не скаже про свій нарік: „Наші нічого не зроблять, наші нічого не знають робити". Тому, дядьки, бо вас таких ще досить є, забудьте балачки, що „наші нічого не зроблять", а скажіть собі й усім: **наші вчаться робити й наші тепер вже все зроблять, без ріжниці партій чи обставин.**

М. Сукар.

НОВІ КНИЖКИ

Тарас Шевченко: Кобзар, повне видання з поясненнями, зладив д-р Микола Сабат.

Том І. Романтична Доба Творчости Тараса Шевченка (до кінця 1842 р.). Частина 2. у Львові, 1930. Наклад Книгарні Наук. Товариства ім. Шевченка, Ринок 10: Видавництво Для Школи і Дому.

Се другий випуск вартісної праці, про котру вже писалося в „Свободі".

Ся частина має всі признаки першої частини. Як передше, так і тепер подається: текст поезії, з наголосами; зміст поезій та їх критичний розбір. Змін, у порівнанню з першим випуском, заведено мало. Замісць подавати зміст поезії на кінці, подано її перед текстом, що певно облекшує читаннє.

У передмові автор подає цілий ряд праць, які він використав для свого видання. Він признає, що при виданню своєї праці покористувався критичним текстом, виданим С. Єфремовим і М. Новицьким у 1927 році.

Головна частина випуску припадає на розбір поеми „Гайдамаки". Автор у вступі показує жерела, перебіг і конець гайдамацького руху. Він підчеркнув, що й нині ще гайдамаччина мало оброблена історикам та що в часи Шевченка одиноким жерелом до її пізнання була народна традиція та спогадова література про Коліївщину, яка як жерело варта стільки, що народна традиція.

„Гайдамаки" признає д-р Сабат найбільшою поемою Шевченка, виведеною з великим артизмом форми. Він розслідже її жерела та мотиви, які штовхнули Шевченка написати сей страшний малюнок, якого факти він самий осуджує. Тенденцією „Гайдамаків", на думку д-ра Сабата, було „неапотеозування страшного акту помсти, але етична тенденція поставити синам і внукам обох народів перед очі помилки батьків і викликати в них каяття, після якого повинна наступити поправа".

Кромі „Гайдамаків" розроблені тут поеми: Черниця Маряна, Утоплена, Гамалія і Човен.

Як перший випуск, так і сей заслугує на широке розповсюднення.

І. Мазепа та П. Феденко: з Історії Української Революції, Прага 1930.

Є се відбитка з більшого збірника в память С. Петлюри. Тут передрукована стаття І. Мазепи: Творена Держава (боротьба 1919 року) та П. Феденка: Повстання Нації.

І. Мазепа ставить собі за завдання відтворити тепер перебіг боротьби за українську державу, перебіг, котрий мало відомий. Він подає головніщі факти сеї боротьби як один з активних учасників цеї боротьби.

Його стаття повна незвичайно цікавих історичних фактів.

З того самого збірника перебрано статтю Феденка, яка до певного степеня являється немовби історичним вступом до перегляду подій, поданих Мазепою. Тут подані цінні дані про мотиви повстання проти Скоропадського, про український повстанський рух та про боротьбу Петлюри з большевизмом.

Добриловський: З історії господарської політики незалежної України (1919-1920 рр.) Прага 1930.

(Відбиток із Збірника Памяти Симона Петлюри).

Автор представляє заходи української влади внормувати господарське життя новоосснованої української народної републики в той час, коли українська армія під проводом Симона Петлюри билася проти червоного й білого московського наїзду. Автор спирається почасти на особисті спогади, а почасти на документи, які в нього збереглися.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Народний Дім у селі Заднишівка.

По великих трудах односельчанам з села Заднишівки, скалатського повіту, удалось довершити великого діла й вибудувати гарний величавий Народний Дім зі сценою й всіми уліпшеннями, де може поміститись повище 1000 людей. Наші браття може й не сподівалися, що, маючи за океаном щирих братів, котрі співчували потребі Українського Народного Дому, і в найприкріших часах жертвували значну суму грошей на дім, де українська молодіж буде гуртуватись у своїй хаті.

Однак комітет в Ню Йорку засмучений найважнішою справою, що наші брати, котрі під тягарем ворога жертвували все, що могли, по вичерпанню всіх засобів змушені були затягнути позичку в сумі 1050 долярів.

Тому звертаємося з просьбою о дальші жертви, щоб скинути цей тягар з наших братів.

Дотепер добровільні жертви зложили слідуючі особи:

По $65.00: А. Кавецький, Іванна Кавецька, М. Кавецький мол., М. Гук; Т. Мілещук 62 дол.; Т. Войтович і П. Мілещук по 60 дол.; Й. Цимбаліста 55 дол.; В. Кучмак, А. Мілещук і Г. Чорній по 50 дол.; Й. Кавецький і М. Колосівський по 45 дол.; П. Войтович і Я. Чорній по 40 дол.; П. Білик Стефана 38 дол.; М. Слободян, А. Шевчук, І. Гурин і Д. Воробець по 30 дол.; А. Резнар і А. Кучмак по 25 дол.; Й. Кавецький Гриця і М. Цимбаліста по 24 дол.; Гр. Хлистун 22 дол.; М. Даньків, Я. Даньків, Н. Гурин, Гр. Кучмак і М. Шода по 20 дол.; Т. Мигаль 17 дол.; К. Чорній 16 дол.; А. Мілещук, С. Яворський, А. Захарків, Т. Михальчук, П. Білик, Ст. Мілещук, П. Матусів і Д. Цимбаліста по 15 дол.; Г. Когут і Ф. Лещук по 13 дол.; М. Гуцалюк і Ст. Мельник по 11 дол.; А. Шум, І. Старик, О. Кинаш, А. Цимбаліста, В. Китай, Д. Кучмак, Д. Когут, І. Скалацький, М. Гурин і М. Бойко по 10 дол.; В. Гук 9 дол.; М. Гіль, М. Микитович і І. Карапура по 7 дол.; А. Босак, М. Кучмак і І. Гречак по 5 дол.; І. Хитрик, А. Покотило, М. Филипов, І. Цимбаліста, М. Демянчук, І. Янкович, Я. Цимбаліста, С. Щур, Я. Комісарів, Т. Кавецький, Ст. Слободян, Б. Барбер, І. Чаганський, І. Грицишин, Г. Гринник, Г. Поліщук, Й. Горбатюк, С. Любенз, М. Малащук, Т. Гурин, П. Чорній, П. Білик Данила, А. Водюк, М. Левкович, І. Сокіл, А. Осадчук, І. Кучмак, М. Кинаш, Аг. Даньків, М. Ревчук, Я. Омельчук, А. Пелех, І. Пирка, П. Вовк і П. Кревський по 5 дол.; М. Мудрий 4 дол.; І. Мельник 3 дол.; М. Дацко, П. Мудрий, В. Вербіцький, В. Мотика, В. Гораль, Й. Середний, М. Периц і Т. Теплий по 2 дол.; К. Глива, П. Козак, С. Кревський, Д. Чалапович, Т. Манінович, В. Фурик, Й. Соловський, Д. Михальчук, М. Кісіль, Й. Дмитрів, П. Когут, І. Білик, І. Мазепа, В. Мазепа, В. Прус, С. Кудрик, Й. Гориш, М. Кобрин, О. Гевко, І. Мельничук, І. Гораль, К. Дацко, С. Малярчук, Й. Хмурко, П. Гнатів, А. Гурко, Т. Витрикут, І. Потурний, О. Ковалишин, П. Лещук, І. Жеребецький, І. Простий, В. Каторош, Й. Гайдаш, М. Смолин, С. Стефанкевич, В. Бощ, А. Білик і Т. Марицак по 1 дол.; Т. Баран, О. Бохняк, А. Маровський і К. Маслій по 50 цнт.; В. Гуменюк 25 центів.

Загальна збірка разом виносить $1855.25. Розхід: оплата висилки $22.00. Гроші вислано до краю на руки комітету села Заднишки $1,793. Остало в касі $40.50.

ЗА КОМІТЕТ:

М. Кавецький, гол.
М. Кавецький мол., кас.
Т. Войтович, секр.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮАРК, Н. ДЖ. Дається до відома всім членам Тов. Тернопільщина, від. 313, що піврічний мітінґ відбудеться в суботу, 26 липня, в годині 8-мій вечером, в гали церковній при оМртон ул. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів прибути. На тім мітінґу буде справоздание контр. комісії і инші важні справи до полагодження. — Д. Чорномаз, рек. секр.

Пані (до нової наймички): Чи маєте добрі свідоцтва?

Наймичка: Ґрунт, що маю богато свідоцтв — аж 267.

—o—

Синок: Тату, я через помилку проковтнув це яблоко, що тато дали мені для мами.

Батько: О Боже... ще вдавишся, дитинко.

Синок: Е, ні. Я передтим покусав його добре.

—o—

Барбер: Ой, пане, вам певно зробилося зле?

Гість: Ні, я хочу лише знати, чи куди не протікатиме вода.

—o—

Професор (до полісмена на вулиці): Де тут є 65-та вулиця?

Полісмен: Це друга вулиця на право.

Професор: Добре, сідай!

—o—

Мимовільний герой.

— То дуже гарно, що ви скочили з такої висоти, аби ратувати потопаючу дитину.

— Так, дуже гарно, та я рад би знати, хто це саме зіпхнув мене?

—o—

— Що?! Ти хочеш сказати, що я вкрав тобі доляра?!

— Ні, того не кажу, та колиб ти не помагав мені шукати його, я напевно був би найшов його.

—o—

— Ганю, ця наша ваза дуже стара. Мусиш бути дуже обережна.

— Я розумію, прошу пані, але ця ваза виглядає ще досить добре. Та я нікому не скажу, що вона така стара.

—o—

Директор (до актора): Чоловіче, акція драми відграється на Сибірі, а ви хочете виступати так легко зодягнені?

Актор: Пане директор, я не маю кожуха, та я вбрав двоє трикотових калісонів.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

В БЕЗКОНЕЧНІЙ ЧЕРЗІ.

СУДЯТЬ У. В. О.

Промова оборонця д-ра Шухевича.

Оборонець д-р Шухевич у своїй промові говорив у перву чергу про спосіб приміненя § 58 і динамітового закону у політичних процесах в Польщі та доказував, що коли в попередніх процесах дуже рідко обвинувачених суджено за безпосередню участь у злочині державної зради, за яку жде кара смерти, то в процесі УВО вину обвинувачених трактується без ніяких облекшуючих обставин та підтягається силою найменші провини під § 58 і динамітовий закон.

Після цього оборонець говорить: Процес то боротьба; прокуратор атакує, поліція атакує, обвинувачені і оборонці бороняться від насупу. Зізнання обвинувачених, це спосіб оборонитись від наступу поліції і прокуратора.

Далі оборонець цитує кілька правничих творів, в яких доказується, що зізнання обвинувачених на поліції є часто вислідом заломаности душевної відпорности вязня і що вязні часто обтяжують самі себе, щоби вирватись із поліційних арештів. Юрист, який шанує себе, не може вимушених зізнань вважати доказом вини обвинувачених, особливо, як вязнів у вязниці бють.

Оборонець опирається на творі польського правника з Познаня, проф. Клосовського, та заявляє: „Я цитую вам, панове судді, слова Поляка, який хіба не мав на меті демонструвати перед світом своє недовіря до зізнань вязнів на поліції".

Оборонець покликується також на слова прокур. Червінського і Ковальського, які на підставі судової практики твердили, що арештована людина часто так зломана вязницею і слідством поліції, що признається до вини, навіть сама вірить вкінці в ту вину і буває засуджена на кару смерти за злочини, яких не допустилась. Тому присуд повинен опиратись на докази сильні, як скеля, **а не на здогадах і підозріннях, як у цьому процесі УВО.**

Обвинувачені признались до вини, але признання не є доказом вини, так як не є доказом невинности факт, що хтось заперечує свою вину.

Обвинувачені присягли УВО. Клялись на свою честь і честь свого народу, що не зрадять ніякої тайни своєї організації. Чи можна вірити, що після такої присяги члени УВО моглиб без примусу, без насильств і побоїв, добровільно зрадити УВО? Після присяги свою організацію і нарід добровільно зраджує тільки подла людина і коли 17 молодих, інтелігентних осіб масово виявили всі свої тайни, то тут мусів бути примус і насильство. Без насильства інтелігентна людина не паде на коліна. Добровільне зізнання членів УВО є неможливе хочби тому, що всі обвинувачені читали „Сурму", в якій хочби стаття „Мовчаливість" поучує членів УВО про методи слідства поліції і про її хитрощі.

Суд не може опиратись на зізнаннях конфідентів, бо що таке конфідент, ми знаємо добре із твору польського письменника Жеромського, який сказав: **„Конфідент, то плід подлости людського духа".**

Я не люблю говорити про методи поліції при слідствах, бо прикро говорити про страшні, жахливі і погані явища. Та ви чули, що ділось на поліції підчас слідства і ми говорити про те мусимо. Чи треба було того, щоби тоді, як син говорить про те, як його катували, на салі умлівав батько? (Крушельницький.) Колись ми мали докази від самих комісарів поліції, що за часів Кайдана поліція била вязнів, а за часів, коли Лукомський був командантом міста, а Кайдан комендантом поліції, то у Львові говорилось: **„Як Лукомський брязкне шаблюкою, так дзвонять кайдани, а як Лукомський накаже так зізнають кайдани!"**

Д-р Шухевич на підставі зізнань обвинувачених, лікарів і свідків доказує, що поліція била вязнів і що обвинувачені тому зміняли зізнання, що їх катовано підчас першого слідства, а поліція штучно узгіднила зізнання поодиноких обвинувачених, тому вони подібні до себе, як макові зерна.

„Як горожани держави, ми маємо право й обовязок протестувати проти надуживань поодиноких функціонарів поліції, хоч наш протест не має на меті обвинувачити поліцію взагалі та дразнити патріотичні почування суддів присяглих. В інтересі поліції є засуд арештованого, доказання йому вини, тому присуд не може спиратись на зізнаннях поліції, які в цьому процесі є найважнішим доказовим матеріялом".

Далі д-р Шухевич доказує на підставі зізнань обв. на поліції, що ці зізнання спреперовані штучно, тенденційно поліцією.

Поліційні свідки у своїх зізнаннях в суді посувались у своїй тенденційности аж до абсурду і агент Зяркевич на запит прокуратора, чи на поліції є мидниця для мочення ніг побитих вязнів, відповів: „Алеж ні! У поліційних будинках взагалі нема жадної мидниці".

Один з оборонців, почувши тоді ці слова агента, розсміявся і шепнув: „Як на поліції нема ані одної мидниці, то поліція має завжди брудні руки", бо і справді, хто повірить, що на поліції нема ні одної мидниці, хоч це під присягою ствердили поліційні свідки.

Цей дрібний факт з мидницею доказує правдивість зізнань членів поліції взагалі.

Далі оборонець обговорює участь обв. Махницького в УВО та згадує, що Махницький, як 15-літний хлопець вступив в ряди української армії, яка боролась у Львові. Це вступлення до української армії прокуратор закидає Махницькому як провину, але на думку оборонця, обовязком кожного Українця було вступити до рідної армії та боронити вітчини. Коли Махницький, як 15-літний хлопець виконав 1918 року обовязок супроти вітчини, то це для нього тільки честь.

Цілий акт обвинувачення проти Махницького і Шушкевичівної опертий на дрібних, нічим недоказаних підозріннях і Шушкевичівна нічого не винна; вона рисувала пляни Знесіння, не знаючи навіть, що це для УВО, а коли одному членові УВО показала, де мешкає Кирилюк, то такої провини міг би допуститись і кожний з нас, якби нас хтось на вулиці спитав: „Де мешкає Кирилюк?"

Поліція прибільшила і скольоризувала провини всіх обвинувачених і напр. поліція твердить, що в домі Махницького був аж „магазин" муніції УВО (може арсенал?), а Махницький твердить, що в його стодолі був клунок, про який Махницький не знав, що в ньому сховано.

Поліція легкодушно твердить, що Махницький був при польськім війську як вояк, і повинен знати, що в цьому клунку був екразит, але я, панове, був 3 роки австрійським старшиною, мав честь цілий рік служити в українськім війську і боротись проти Польщі, але я ніколи не бачив екразиту.

Про Стефу Шушкевичівну то на днях хтось із суддів присяглих говорив явно: „Шушкевичівна попала в процес без потреби". Ані поліція, ані судове слідство не дало доказів вини Шушкевичівної ні Клішівної і коли б їх засудили, то сталась би несправедливість, бо не можна ломити будуччину молодої дівчини тільки на підставі зізнань Кирилюка, який, до речі, ці зізнавня тричі зміняв і не знати, коли говорив правду.

Кожна людина, опинившись у вязниці, стає в части анормальною і все те, що Кирилюк наговорив про Шушкевичівну є плодом анормальних настроїв вязня, а не льоґіки, і приналежність Шушкевичівної до УВО нічим не доказана, як це говорив і сам прокуратор. Невинність Шушкевичівної така певна, що оборона не хотіла навіть кликати свідків на доказ її невинности.

Так само обв. Огородник, людина, яка більше любить музику і скрипку, ніж бомби, заслуговує на те, щоби його зовсім звільнити, тим більше, що до вини признався лище тому, що його били, як твердить він сам.

Поліція робить з мухи вола.

Оборонець д-р Шухевич доказує далі, що ніякого замаху на комісаря Федунішина УВО не плянувала, що обв. Біда ніяких зізнань про той замах не зложив, а справа представлялась тільки так: Коли веселий і збиточний обв. Біда побачив на коридорі вязниці комісаря Федунішина, то крикнув до нього жартом: „Добрий день пане комісар! Я вас колись бачив на Личакові, ви були пяні, як ніч!"

Гіпохондрично настроєний Федунішин виснував із цього фантастичний здогад, що коли Біда бачив його, то мусів плянувати на нього замах і в такій формі ця справа попала до акту обвинувачення.

„Справа Кульчицького не варта того, щоби про неї богато говорити, тому пустіть цього хлопця до дому, хай він втече із вязниці так, як втікав з лекції математики" — говорить оборонець, докавуючи потім, що Ярославна Клішівна також попала в процес безпідставно і повинна бути звільнена.

Д-р Шухевич кінчить: „Д-р Перацький вимагав засуду строгого, я прошу тільки справедливого. Я вірю, що судді присяглі, між якими є батьки родин, видадуть батьківський присуд, на дочок і синів тих матерей і батьків, які з болем в души ось там, між публикою ждуть цього присуду!".

Після д-ра Шухевича промовив вдруге оборонець д-р Старосольський. Його промова сьогодні трівала 4 години, а закінчилась словами: Члени УВО вступили на щлях боротьби, яку вважали конечною і святою. Їх вчинки може це провина проти законів, але люди, які вважали свій ідеал святим, мусіли боротись за нього як вояки. Вчинки обвинувачених можна судити лише як обяви боротьби ідейних, молодих людей за справу святу і велику. Судіть панове, але хай не станеться судова помилка, яка часто трапляється, що обвинуваченого карають за те, в чому він не провинився. Найстрашніша кара, це кара несправедлива. („Діло").

В кождій українській хаті повинна находитись „Свобода".

Хто хитріщий.

Один Американець заложився з другим за 50 долярів, що він з певного склепу візьме якусь річ, при чім і платити за неї нічого не буде і арештований також не буде.

От підійшли вони до якогось склепу, той заходить до середини, бере з вікна дороге пуделко з цукорками й спокійно собі йде геть...

— Виграв заклад, — каже до другого.

— Ви є дуже відважні, — відповів той. — Але 50 долярів програли, бо я є поліційний агент і арештую вас...

— Ні, мій коханий, — каже перший, — ви цього не можете зробити, бо я є власником цього склепу...

—o—

Хитрий.

— Чого це прелеґент що пять хвиль кричить: „Хай жиє пролетаріят!", „Хай жиє всесвітня революція!"?

— А це тому, щоби публика думала, що він кінчає виклад — себто, щоби не скучала.

—o—

— Ти, Івасю, зовсім обуржуївся! Щіточка до зубів уже в тебе є!

— Ти дурний. По перше: Щіточка не моя, а по друге — я тією щіточкою чай мішаю!